

Megfigyelések a „*Pelecanus crispus*“-ról.

Irta LODGE R. B.

Mindig emlékezetes marad rám nézve az 1906. évi idény; ekkor tettem meg gyönyörű utazásaimat Montenegróba, Albániába és Romániába a *Pelecanus crispus*, *P. onocrotalus* és *Ardea alba* fölkeresésére és ekkor volt alkalmam, sajnós nagyon is rövid ideig, meglátnom a gyönyörű Budapestet, a hol a legszívélyesebb vendégszerető fogadtatásban volt részem. Azokról a tapasztalataimról, a melyeket Magyarország két legismertebb madártelepén* szereztem, itt nem akarok szólani, mert magyar barátaimmal szemben való ön-hittségnek tartanám, hogy velük ismertessem meg az ő madaraikat, mikor ők azokat úgyis jobban ismerik mint én: tán inkább érdeklődnek azonban alábbi, a *Pelecanus crispus*-ra vonatkozó megfigyeléseim iránt.

Budapestről Sarajevoba mentem az ottani múzeum tanulmányozására s hogy ajánló levelemet felmutassam. Itt is nagy előzékenységgel fogadtak, mint egyáltalában mindenütt, a hol megfordultam. A szükséges adatok beszerzése és a rendkívül érdekes gyűjtemények megtekintése után vonaton elmentem Gravosába, az adria-parti kikötőbe, hogy onnan elérhessem Montenegrót.

A mint megérkeztem, azonnal meglátogattam egy kis tavat a közelben, abban a reményben, hogy ott megtalálom a *Pelecanus crispus*-t. Ebben azonban esalatkoztam, mert a gödénynek nyoma se volt, de láttam sok kacsát és gémét. *Ardea purpurea* javában építette a fészket, sokat láttam ágakat hordani, barna rétihéjék (*Circus aeruginosus*) pedig szüntelenül kutatták a nádat. Egy alkalommal valamin ilve láttam egy barna rétihéját: messziről úgy tünt föl ez a valami, mintha a nád között levő fészek volna. Csónakkal megközelítettem a helyet és begázoltam a nádasba abban a reményben, hogy fészket találok. Ilyet ugyan nem találtam, de keresés közben megpillantottam egy a vízen úszó valamit. Madárformája volt, de mozdulatlan. Holtnak tartván, esendesen közeledtem, hogy

* Egyik a velencei tó, a másik Ürbő, Szunyog és Apaj puszták vidéke Pestmegyében. Szerk.

Observations on „*Pelecanus crispus*“.

By R. B. LODGE.

The season of 1906 will always be a memorable one for me, for the very enjoyable expedition I was enabled to make in search of *Pelecanus crispus*, *P. onocrotalus* and *Ardea alba* in Montenegro, Albania and Romania, and for the hospitable treatment I experienced in Budapest during a too-short visit to that beautiful city. Of my experiences with the birds of Hungary at two of the well-known breeding-places* I will say nothing, for it would be a presumption on my part to tell my Hungarian friends anything about their birds which they know so very much better than I do but I hope that the following notes on my search for *Pelecanus crispus* may not be without interest to them.

After leaving Budapest, I proceeded to Sarajevo for the purpose of calling at the Museum and presenting my letters of introduction. Here also I was received with much kindness, as indeed was the case wherever I went. After receiving much information and being shown the very interesting collections there, I proceeded by train to Gravosa, on the Adriatic, in order to take the Steamer from that port to Montenegro.

There soon after my arrival, a visit was made to a small lake in the neighbourhood where I hoped to find *Pelecanus crispus*. In this, however, I was disappointed. Not a sign of Pelicans did we see. There were great quantities of Ducks, and Herons. The Purple Heron (*Ardea purpurea*) was then beginning to nest, many being seen carrying sticks, while Marsh Harriers (*Circus aeruginosus*) were constantly to be seen searching the reeds. On one occasion a Marsh Harrier was seen sitting on what appeared to be a nest among the reeds in the distance. Approaching the spot in the boat I waded into the reeds hoping to find a nest. There was none but in searching about a something on the surface of the water attracted my attention. It looked like a bird, but being

* The one is at the lake of Velenze, the other at Ürbő, near the farms Szunyog and Apaj, Comitatus Pest. Red.

megnézsem. Közelébe érve azt láttam, hogy poczgém (*Ardetta minuta*) s hogy él. A madár a víz színén terült el igen furcsa és madárnál szokatlan helyzetben s oly közel engedett, hogy az a gondolatom támadt, megkísérlem megfogni. Vigyázva gázoltam a kötésig érő vízben és sikerült is azt nyakánál megragadni és esolnakosom nagy bámulatára élve elhozni. Egy óránál tovább is ült azután a térdemen és meg se kísérelte a szökést, csak este felé lett valamivel élénkebb. Valószínű, hogy eredetileg csak a barna rétihéja figyelmét akarta kikerülni és mikor ennek a távozása után én jelentem meg a színtéren, hát megtartotta ezt a helyzetét.

Néhány nappal ezután más területet látogattam meg és itt láttam először vadon élő *Pelecanus crispus*-t. Két három tovaszálló nagy madár gödénynek bizonyult s a homokpadokon többet láttunk halászni és pihenni. 500 yardnál közelebb nem juthattam hozzájuk s bármennyire akartam is, a túlnagy távolság miatt fényképfőlvételt nem csinálhattam. Fészket nem találtunk, valamint annak se volt nyoma, hogy valahol a közelben fészkelnének, kutatásainkat azonban félbeszakította három töltött puskával megjelenő férfi, a kik közül az egyik alig néhány yardnyi távolságból a fejemet vette célba. Részemről viszont a fényképezőgépet szegeztem feléje, mintegy tréfának akarván föltüntetni a dolgot, de távoznunk kellett.

Mint hogy kutatásom ilyen módon megszakadt, nagyon megörültem annak, mikor egy délebbi kikötőhelyen lakó consul meghívott, hogy látogassam meg, mert azt is hallottam, hogy házának ablakából mindennap lehet gödényeket látni. Siettem ezt az alkalmat felhasználni, és a legközelebbi hajóval odantartam. Itt a legszívélyesebb fogadtatásban, valamint minden lehető segítségben és könnyítésben részesültem s örömöm annál nagyobb volt, mint hogy házigazdám nemcsak kiváló sportember volt, hanem egyúttal természettudományokkal is foglalkozott, továbbá hivatalos állásából folyó tekintélye következtében sokkal több helyet tekinthettem meg a környéken; ugyanis az ő segítsége nélkül ez igen nehezen ment volna, mert Albániában a

quite motionless. I thought it was dead and waded quietly up to investigate. On getting near it proved to be a Little Bittern, (*Ardea minuta*) and alive. The bird was crouching on the surface of the water in a curious and unbird-like attitude, and allowed me to come so close and the idea came into my mind to try and catch it. Creeping up slowly in water up to my waist I succeeded in catching it by the neck and astonished the boatmen by taking it back alive. There it sat on my knee for more than an hour making no attempt to escape, but towards evening it became more lively. Probably it was originally trying to escape the notice of the Marsh Harrier, and on that birds departure my arrival on the scene caused it to remain in the same position.

A few days afterwards another locality was visited, and here I saw for the first time *Pelecanus crispus* in a wild state. Two or three huge birds flying past proved to be *Pelecanus*, and we saw more of them fishing and resting on the sand. It was not possible to approach them nearer than 500 yards, and though I tried one photograph, the distance was too great. We could find no nests or evidence that they were breeding anywhere in the neighbourhood, but our search was stopped by three men armed with loaded rifles, one of whom pointed his rifle at my head at a distance of a few yards. In return I pointed my camera at him and treated it as a joke, but we had to go.

After this stoppage of my search I was particularly glad to receive an invitation from the Consul of a port further south to pay him a visit, where I heard Pelicans could be seen any day from the windows of his house. Such a chance was too good to lose and a passage was taken by the next steamer. Here I found a most hospitable welcome and every assistance and facility possible, and to make it more enjoyable still my host was not only a thorough good sportsman, but also a Naturalist, while his official position enabled him to show me more of the country around than would have been possible to anybody less influential: indeed without his assistance I doubt very much whether I should ever have succeeded, for the Turkish authorities in

török hatóságok nem igen biztatják az idegent arra, hogy az ország belsejébe hatoljon.

Tényleg igaz volt az a hír, hogy a consulátus ablakaiból naponként lehet gödényeket látni. Körülbelül egy tuczat állandóan ott halászott vagy pihent a laguna alacsony szigetein. De csakhamar kételkedni kezdtem abban, hogy ott — a mint vártuk — fészkeljenek, mert majdnem valamennyi fiatal madár volt. Tizennégy napon át végig gázoltam az összes szigeteket és nádasokat, de fészkeleplenek a nyomára se tudtam akadni s az itteni halászok is arról biztosítottak, hogy már évek óta nem találtak fészket. Közben fényképfölvételeket is próbáltam csinálni, úgy hogy alkalmas helyeken lestem rájuk és hajtással igyekeztem őket a fölvételhez szükséges távolságba terelni s még automatikusan működő villamos kamarámat is fölállítottam. Ez az utóbbi készülék néha egész éjjel kiünn volt abban a reményben, hogy reggelre a gödények már nem lesznek annyira gyanakvók és óvatosak, de minden törekvésünk hiúnak bizonyult, mert a kamarával 500 yardnál közelebbre nem tudtunk hozzájuk férközni. Ekkora távolságra pedig már gödénynagyságú madarak se vehetők föl, még telephotographikus lencsével sem.

Ilyen körülmények között a vidék térképét kezdtük tanulmányozni, hol találhatnánk alkalmas területeket s végre egy kirándulást terveztünk oly módon, hogy 3—4 napra való szükségleteinket raknyergeken magunkkal viszük, lehetőleg könnyen utazunk és annyi utat teszünk, a mennyit csak lehet. Az első éjszakát egy albániai beynél töltöttük, a ki igen vendégszeretően fogadott bennünket s egészben sült bárányval és a török asztal sokféle fogásával vendégtelt meg bennünket; másnap reggel mikor elindultunk, vezetőnek és védelmezőnek mellénk adott két fölfegyverzett lovast. A vezetés azonban rosszul sikerült, mert estefelé kitűnt, hogy elvesztettük az utat, s egy nagy tónak éppen az ellenkező oldalára jutottunk. Erre mi vettük át a vezetést, neki-vágtunk ennek a gonosz, álnok, moesaras területnek s nagy nehézségek árán vergődünk át egy keskeny, de mély folyón s több meglehetősen széles árkon. Fárasztó lovaglás után végre átértünk ennek a sekély tónak a helyes oldalára, a hol gödényeket, egy nagy

Albania do not encourage strangers to penetrate into the country.

It was perfectly true that Pelicans could be seen from the windows of the Consulate any day. There were constantly small numbers, perhaps a dozen, fishing or resting on the low islands of the lagoon. But I began soon to doubt whether any of them were nesting there as we had hoped, for they were nearly all immature birds. A fortnights search wading to all the islands and reed-beds failed to produce any signs of a nesting colony, and the local fishermen confirmed this idea for they told us that no nests had been seen there for many years. In the mean time attempts to photograph the birds were made, by lying in wait for them in suitable places, by trying to drive them to within range of the camera, and by setting my automatic electric photographic trap. Sometimes this arrangement was left out all night in the hope that early in the morning the Pelicans might be less suspicious and timid, but all our efforts were of no avail, while it was impossible to approach them by stalking with the camera nearer than 500 yards. At this distance even such huge birds as Pelicans are not worth photographing even with the telephotographic lens.

At this point the map of the surrounding country was studied for likely situations in which to search, and eventually we determined to make an expedition, taking with us in pack saddles necessaries for three or four days, so as to travel lightly and cover as much ground as possible. The first night was spent at the house of an Albanian Bey, who entertained us hospitably with a lamb roasted whole and the many courses of a Turkish dinner; sending us on our way next morning with two mounted and armed followers, as guides and guards. As guides they were not altogether an unqualified success, for towards the end of the day they appeared to have lost themselves and we found ourselves on the wrong side of a large lake. Here we had to take direction ourselves and struck out a line for ourselves across very swampy and treacherous country, where we had some difficulty to crossing a small but deep river and several broad ditches. Eventually we found ourselves on the proper side of this shallow

falka batlát (*Plegadis falcinellus*), üstökös gémekeket (*Ardea ralloides*) és kis kócsagokat (*Ardea garzetta*) láttunk, de fészektelepnek nyoma sem volt; a bennszülöttek is azt állították, hogy a gödény itt nem fészkel. Útközben sasokat is láttunk (*Haliaëtus albicilla* és *Aquila imperialis*) s egy rothadó tehénhulláról az említett két fajon kívül még két dögkeselyűt (*Neophron perenopterus*) zavartunk föl.

További útunk apró halmokon át és bozotos erdőkön keresztül vezetett, míg végre egy faluba érkeztünk, a hol egy jobbmódú parasztember adott ellátást és éjjeli szállást. Barátom, magam és házigazdánk az estebédhez a padlóra ültünk egy alaesony, alig 4 hüvelyk magas asztalka köré; a felszolgálatot hat óriási albán végezte, a kiknek derekát két sor töltevény övezte. Fegyvereik lövésre készen a lörésekkel ellátott falakon lógtak. Ez azért volt, mert házigazdánk vérbosszú alatt állván, állandóan 10 emberből álló testőrséget tartott önvédelem ezéjából a házában. Mindazonáltal másnap reggel lóháton elkísért bennünket egy darabig, szerződöttetett számunkra két halászt, hogy vezessenek bennünket a közeli lagunában, a hol véleménye szerint megtaláljuk majd a gödényeket.

A két halász — vadtekiutetű, hejja vagy sas arczatú, barna bő ruhába öltözött alakok — azt állította, hogy a gödények fészkelnek itt s hogy el is visznek arra a helyre. Az egyik tudott olaszul, mint a legtöbb halász és tengerész ezen a parton. Csakhamar a lagunán voltunk, mindegyikünk egy durván kivájt csónak fenekén ült, a melyet a halász egy evezővel igen ügyesen vitt előre. A távolban fehér tömeget pillantottunk meg, a melyről azt mondták, hogy a gödények fészektelepe. Nagy érdeklődéssel nézegettük őket látésőveinken át, míg a fészektelephez közeledtünk. A mennyire a víz felszínénél alig magasabb ülőhelyünkről kivehettük, úgy tűnt föl előttünk a helyzet, hogy a túlsó part szélén fészkelnek, mögöttük egy tamarisk-bozót terület el, a melyet a megközelítésnél fedetnek fogunk majd fölhasználni. Még közelebb érve azonban azt láttuk, hogy a fészkek nem a parton vannak, hanem két alaesony

lake after very difficult riding, and saw Pelicans, a very large flock of Glossy Ibis, (*Plegadis falcinellus*) Squacco Herons, (*Ardea ralloides*) Little Egrets, (*Ardea garzetta*) etc. but no signs of any nesting colony; the natives also assured us that no Pelicans nested there. On the way we had seen several Eagles, (*Haliaëtus albicilla* and *Aquila imperialis*) and put up from a dead and putrid cow, two of the former together with two Egyptian Vultures (*Neophron perenopterus*).

We then rode over the hills through thick scrubby woods until we arrived at a village where we slept at the house of a well-to-do peasant, who gave us shelter and food. My friend and I and our host were waited upon, as we sat at dinner on the floor around a low table about four inches high, by six gigantic Albanians, each with a double row of cartridges round his waist. Their rifles hung ready for instant use on the walls, which were all loopholed for musketry fire. It turned out that the master of the house had a „vendetta“ or blood-feud hanging over him, and had to maintain a body-guard of ten men in his house as a protection. Nevertheless in the morning he rode out to accompany us a part of our way and to engage for us two fishermen as guides to a neighbouring lagoon where he thought the Pelicans might be found.

These two fishermen, wild looking fellows with faces like hawks or Eagles, and clad in loose brown garments assured us that the Pelicans were nesting and that they could take us to the place. One of them could speak Italian, like most of the fishermen and sailors along this coast. Presently we found ourselves afloat on the lagoon, each of us sitting in the bottom of a rude dug-out canoe, which the men managed skilfully with single paddles. In the far distance we could see a mass of white objects, which we were told were the Pelicans on their nests. These we scrutinized eagerly through our glasses as we approached their nesting place. At first, sitting as we were low down, level or even a little below the surface of the water, they appeared to be on the further shore in front of a fringe of tamarisk bushes, which we expected would serve us as a hiding place, and enable us to get within reach of

homokos szigeten, a melyeken egy lábnyínal magasabb növényzet nincsen. Embereink azt mondták, hogy körülbelül 30 yardnyi távolságra vihetnek bennünket, a nélkül, hogy a költőmadarakat túlságosan megzavarnók; így is történt. Csónakomból kiszállva a sekély vízbe, esináltam néhány fölvételt, de kevés lemezem volt, minthogy egy dobozom az úton teljesen összezúzódott. Ennélfogva hazasiettünk azzal az elhatározással, hogy sátorral, teljes fényképészeti felszereléssel és egyéb szükségletekkel ellátva, újra visszajövünk ide. Másnap már ott voltunk a consulátuson és azonnal hozzáfogtunk az előkészületekhez, úgy hogy másnap már korán reggel két teherhordó lovat indítottunk előre, a melyek a sátrat, ennivalókat és mi egyebeket vitték. Mi egy két órával később indultunk s csak rövid ideig tartó ebéd és déli pihenőtől megszakított erős lovagolás után késő délután értük el a laguna partján lévő erdőt, s még az éj beállta előtt fölütöttük a sátorunkat is.

Bár elég nagy csapatot alkottunk, minthogy rajtunk kívül volt még négy Martini- és ismétlőpuskával fölfegyverezett emberünk, a bennszülöttek mégis vakmerőségnek tartották, hogy kiint alszunk az erdőben, a melyről közismert dolog, hogy rablók tanyája. Az éjszaka azonban nyugodtan, támadás és riadó nélkül telt el s mi határozottan jobban éreztük magunkat a sátorban, mint ha a faluban kellett volna meghálnunk, s ezenkívül a gödénytelephez is közelebb voltunk. A sötétség beálltakor igen festői látvány tárult elénk, a mint a tábori tűz fénye végigrezgett kísérőink öltözetén és fegyverzetén, s alakjuk élesen elvált az erdő sötét és titkos hátterétől.

Kora reggel már ismét a vizen voltunk; a sziget hátsó részén kiszállva visszaküldtem a két csónakot és így magam maradtam a gödényekkel. Lassú és fokozatos megközelítésük elég simán ment, és előrehaladásom közben fölvételeket is esináltam, míg végre 12—15 yardnyi távolságban voltam tőlük. Nehányan ugyan fölszálltak a fészekről, de nem mentek messzire és csakhamar visszajöttek, a mikor meggyőződtek arról, hogy nem vagyok veszélyes. Nagyon meg voltam

the birds. As we drew near however we could see that instead of being on the main land, the nests were placed on two low sandy islets devoid of any vegetation more than a foot high. The men had told us that they could bring us to about thirty yards without unduly alarming the sitting birds, and this we found to be about the case. Getting out of my canoe into the shallow water with the camera, I made a few exposures: but my stock of plates was very limited and the box had had its contents completely smashed on the way. We hurried back therefore determined to come again with a tent and a full stock of photographic and other necessaries. The consulate was reached the following day when we began at once our preparations, so that early the next morning two pack horses laden with tent and food etc. started off to the place. We ourselves followed an hour or two later and by riding hard all day, with a rest and welcome meal at mid-day, we reached the forest on the shores of the lagoon in time to pitch our tent before dark.

Though we were quite a strong party including, besides ourselves, four men armed with Martinis and Magazine rifles, it was considered by the natives a very rash thing to sleep in the forest, as it was notoriously infested by robbers. But the night passed off quietly without any attack, or even alarm, and it was certainly much more pleasant in our well appointed tent than in one of the houses in the village, besides being much nearer to the Pelican colony. The scene towards dark was very picturesque, as the camp fire flickered on the costumes and equipments of our attendants, bringing their forms into strong relief against the gloomy and mysterious background of the forest.

Early in the morning we were afloat again, and presently I was landed at the back of the island, and the two boats went away leaving me alone with the Pelicans. There was no particular difficulty in approaching them slowly and gradually, taking photographs as I advanced nearer and nearer, until I was within twelve or fifteen yards of the Birds. If sometimes they left their nests it was only for a short distance and they soon returned as they became more confident

elégedve, hogy végre ily közel láthattam ezeket a madarakat, a melyek oly sokáig kerültek s eddig annyira óvatosak és félénkek voltak, s hogy alkalmam nyílt szokásaik és életmódjuk megfigyelésére, a melyekről eddig oly kevés összehasonlító anyag volt ismeretes.

A fészkek többnyire hatos vagy nyolczas csoportokban voltak, némelyik egész kicsiny és majdnem egyszintben a talajjal, de minden csoportban volt 1—2 a többinél jóval magasabb fészkek is. Ezek ágakból voltak rakva igen gondosan és tartósan s körülbelül 2 láb magasak voltak. A fészkealj, úgy látszik, 2 tojásból állott, a melyek meglehetősen hosszúak és fehérek voltak, durva meszes héjjal, de minthogy már meglehetősen későn volt (május 4-ike), a fiak már majd mind kikeltek; néhány még a fészkekben tartózkodott, míg az anyányiak a homokban ültek vagy a lagunák sekély vizében uszkáltak. A pelyhesek igen érdekes látványt nyújtottak; színük ködös piszkos fehér, lábaik ólomszürkék s ugyanilyen színű a kicsiny zacsó is. Állandóan nyögdecselő hangot hallattak, a mely hasonlít a tehének vagy bivalyok nyögéséhez.

Egy lenyúzott pelyhes fiókagödény gyomra rendkívül ki volt tágulva, s jó két maréknyi tartalom volt benne, a mely, úgy látszik, növény eredetű volt. Halmaradéknak alig lehetett venni, mert inkább hasonlított egy a réten legelő liba gyomortartalmához.

A fiókaetést is többször megfigyelhettem. NAUMANN azt mondja, hogy a *Pelecanus onocrotalus* a zacsójából eteti a fiait. A *Pelecanus crispus* fiai ellenben szüleik torkába dűgják egész fejüket és pedig jóval mélyebben, mint a meddig a zacsó terjed. Tisztán látható volt a fiatalok esőrének a hegye, a mint belülről nyomást gyakorolt a szülő nyaka tövében. Ezt a megfigyelést megerősítette barátom is, ki a szomszéd szigeten hason feküdt a homokban s látócsövén át figyelte meg a madarakat, később pedig pontosan leírta előttem a látottakat.

Az öregek gyakran ásítottak, miközben nyakukat és esőrüket egyenesen fölfelé nyújtották, alsó állkapcsukat pedig, a mely igen

that I was not dangerous. And a great satisfaction it was to be at last at such close quarters with these birds which had evaded me for so long a time, and which had proved to be so timid and wary, and to be able to watch the habits and customs of birds about which but little comparatively is known.

The nests were generally in groups of six or eight, some of them quite small and flat on the ground, but in each group there were generally one or two considerably higher than the rest. These were well and compactly made of sticks and about two feet high. Two eggs seemed to be the clutch, these were rather long and white, rough and chalky, but being late (May 4th) the young had nearly all hatched out; some of them being still in the nests, while others, nearly as large as the parent birds, were sitting about on the sand or swimming in the shallow water of the lagoon. Those in down presented a curious appearance; in colour they were of a dull dirty white with leaden coloured beaks and feet, and small pouches of the same dull colour. From these young proceeded a constant moaning sound like cows, or buffaloes lowing.

The stomach of a young bird in down which was skinned, was enormously distended, and contained a large double handful of what appeared to be vegetable matter. It was difficult to imagine that it proceeded from a fish diet, but rather resembled the contents of a goose's stomach which had been grazing in a meadow.

I had several opportunities of watching the young Pelicans being fed by their parents. NAUMANN says that *P. onocrotalus* feeds its young from the pouch. In the case of *P. crispus* at any rate the young ones insert their whole heads down the parents throat, much lower than the opening of the pouch. In fact the point of the young birds beak could be most distinctly seen pressing from inside at the base of the parent birds neck. In this observation I was corroborated by my friend, who, from the adjacent islet, was watching the birds through his glass, while lying prone on the sand, and described to me afterward exactly what he saw.

The old birds often yawned, stretching their necks and beaks upright, and arching their lower mandibles, which are exceedingly

hajlékony, ívalakúan görbitették. Ez valószínűleg csak arra való, hogy szabaduljanak számos parazitáiktól nevezetesen belférgektől, mert egy lelőtt s lenyüzött nőstény zacskóbőrén tömérdek ilyen parazitát találtam. Ennek a madárnak a lenyüzésénél különösen föltűnt a bőr sajátossága. Igen lyukaesos és sejtes volt, mintha számtalan apró légbuborékból állott volna. A testben is nagy légüregek voltak, a esontok pedig ugyancsak igen üregek voltak. Ezek az üregek kétségtelenül nagy hasznára vannak ennek az óriási madárnak repülés közben. Jól és kitartóan repülnek, fejük hátra van húzva s a kétszer meghajlott nyakon nyugszik.

A gödénytelepnek parazitái is voltak, t. i. a dolmányos varjak (*Corvus cornix*) és a lósrályok (*Larus cachinnans*), a melyek igen szemtelenül és bizalmasan sétálgattak fel s alá a gödények között. Kétségtelen, hogy az elhullajtott halakat kapkodják el, s valószínűleg a tojásokat és döglött fiatalokat is megesszik. A halászok azt beszélték, hogy a sasok néha egész napokat töltenek a szigeten a fiókák fölfalásával és barátom is talált egy már jórészt fölfalt fiatal gödénytetem mellett egy királyastollat.

Megjegyzem, hogy a halászok a gödényeket egész barátságos szemmel nézték s nem tekintették őket riválisoknak a mesterségben, a mint azt esetleg gondolni lehetett volna. A madár lelövéséről hallani sem akartak, s nem tudták, hogy az főleg hallal él. Egészen meg voltak lepelve, mikor egy rakás ángolnát mutattam nekik, a mely egy gödény gyomrából került elő. Egy szárnyalt *Larus cachinnans*-t azonnal üldözőbe vettek, s azt mondták róla, hogy az igen kártékony a halászatra nézve.

A szigetek talaja kagylós homokból és összezúzott kagylókból állott. Az egyedüli növényzet egy tengeri köményfajta volt, a mely avarfűhöz hasonlóan tenyészett. Ebben seregesen tartózkodtak a szunyogok és mérges bögyölyök. Nagy megnyugtatósomra szúrást nem kaptam, bár öt órahosszat tartózkodtam a szigeten; pedig azt hittem, hogy majd élve fognak megenni.

Aquila XIV.

flexible, into the shape of a hoop. It may perhaps be that this is an attempt to dislodge the numbers of parasites, apparently intestinal worms, which were adhering in large numbers to the skin of the pouch of an adult female, shot and skinned. In skinning this bird the peculiar character of the skin was very noticeable. It was porous and cellular to an extraordinary extent, resembling a series of innumerable air-bubbles. The body even had large air cavities and the bones were very hollow. This porosity no doubt helps to support these immense birds in the air, and serves a most useful purpose during flight. They can fly well and strongly, with the head drawn back, and the beak resting on the doubled back neck.

This Pelican colony had its parasites. Hooded Crows, (*Corvus cornix*) and Gulls, (*Larus cachinnans*) walked about in a most impudent and familiar manner among the Pelicans. They no doubt devour any fish dropped by the birds, and probably the eggs and any dead young ones are also eaten by them. The fishermen described how the Eagles spent whole days at the islands, devouring young Pelicans, and my friend found a nearly full-grown young one almost entirely eaten, while near by lay the feather of an Imperial Eagle.

These fishermen, by the bye, appeared to regard the Pelicans in a very friendly way, and did not look upon them, as might have expected, as rivals in business. They were most unwilling for any to be shot, and did not appear to think that they fed upon fish at all. They were quite surprised when we pointed out to them a mass of eels which had been disgorged by some of them. On the other hand they gladly went in pursuit of a *Larus cachinnans* which had been winged by a shot and described them as being very mischievous and causing much damage to the fishing.

The soil of these islands was composed entirely of shell-sand, broken up cockle shells. The only vegetation being a sort of samphire, growing like heather. In this were hosts of mosquitoes, and poisonous looking horseflies. However much to my relief I was not bitten once during my five hours stay on the islet. I fully expected to be eaten alive.

Ez a hatósági engedély nélkül végzett kitérőnk nagy izgalmat keltett a török hatóságoknál, a kik hírt vettek, hogy egy angol utazik át a vidéken. Jelentések és kérdések küldésével folyton járszott a táviró Skutari és Konstantinápoly között. Miután engem nem tudtak elcsipni, egy szegény albánait vetettek börtönbe, mert megvendégelt bennünket és éjjeli szállást adott. Idegenekkel való összeesküvéssel vádolták és kiszabadítása elég nehezen ment. Nem is lesz könnyű dolga annak, a ki nyomdokainkba akarna lépni, mert ilyenek után nem igen számíthat a bennszülöttek segítségére. Kétségtelen azonban, hogy a törökök éppen ezt akarják elérni, s viszont részemről szintén örülök annak, tisztán azért, mert a gödények, a melyek mindinkább visszahúzódnak a civilizáció elől, így kevesebb zavartatásnak lesznek kitéve. Éppen ezért reményem, hogy ez a telep még soká fog zavartatás és üldöztetés nélkül fennmaradni.

This expedition of ours being quite unauthorized, has caused great excitement among the Turkish authorities, who received reports that an Englishman was travelling about the country. Inquiries and reports were flashing along the telegraph wires between Scutari and Constantinople. As they could not get hold of me, they put into prison a poor hospitable Albanian who had offered us a good dinner and a bed at his house. He was accused of a conspiracy with foreigners, and some difficulty was experienced in effecting his release. It will certainly not be an easy task for anybody attempting to follow in our footsteps, for naturally the people will not be two willing to assist other foreigners. This is, no doubt, exactly the effect desired by the Turks, but after all it will serve a useful purpose for once if it helps to protect the Pelicans which seem to be receding further and further from civilisation. At any rate I hope that this particular colony will long remain unmolested and undisturbed.